

เอกสารเกร็ดความรู้สำหรับประชาชนเรื่องภัยพิบัติ

ชุดที่ 5 ดินถล่ม

ความหมาย ปัจจัยเสี่ยง ผลกระทบ และการเตรียมตัว¹

ผู้เขียน เล็กน้อย² และ อรรณพ เอื้องไธสง³

ความหมาย

ดินถล่ม หมายถึง การเคลื่อนตัว เลื่อนไหล และการพังทลายของดินจากพื้นที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ซึ่งเป็นผลจากแรงยึดเหนี่ยวระหว่างเม็ดดินที่ลดลง โดยส่วนใหญ่มีน้ำเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดดินถล่ม

ลักษณะภูมิประเทศ...ความลาดชัน และความสูงของพื้นที่ส่งผลให้เกิดดินถล่มได้ง่าย และส่งผลต่อความรุนแรงในแต่ละครั้ง

ลักษณะทางภูมิอากาศ...โดยเฉพาะปริมาณน้ำฝน ซึ่งหากมีปริมาณมากและตกยาวนาน ดินจะสูญเสียแรงเกาะระหว่างกัน เกิดเป็นดินถล่ม

การใช้ประโยชน์ที่ดิน...เป็นที่อยู่อาศัย และทำเกษตร โดยเฉพาะพืชที่ไม่ยึดต่อถาวรรักษาเสถียรภาพ เช่น รากตื้น รากไม่แข็งแรง หรือพืชอายุสั้น ส่งผลให้เกิดดินถล่มได้

ลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยา...เช่น ชั้นตบของดินและหิน ทั้งนี้ จำพวกหินลูตือเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มได้ง่าย โดยเฉพาะ หินแกรนิต และหินทราย

รอยพิบัติทางธรรมชาติ...เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ซึ่งแรงสั่นสะเทือนจะทำให้ดินหรือหินแตกตัวตกลงสู่ด้านล่างได้ง่ายและนับพ่น โดยเฉพาะในพื้นที่สูงชัน

¹ สรุปความจากการสัมมนา ณ ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ธิพิตเลอศรวง อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
² อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และผู้อำนวยการศูนย์ข้อมูลและความรู้และการวิจัยนวัตกรรมด้านภัยพิบัติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สสจ.)
³ วิศวกร สำนักวิศวกรรมและสิ่งแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนักวิจัยที่ศูนย์ข้อมูลและความรู้และการวิจัยนวัตกรรมด้านภัยพิบัติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สสจ.)

ผลการทาบ

1. ความเสียหายทางกาารเกษตร การเกิดดินถล่มจะทำให้เกิดการสูญเสียดิน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตทางการเกษตรที่ถูกพัดพาหรือดินถล่มทับ

2. ความเสียหายทางชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่ใกล้ชุมชน เช่น ดินและโคลนพัดถล่มบ้านเรือนประชาชนได้รับความเสียหาย และมีผู้เสียชีวิต

3. ความเสียหายของสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ระบบน้ำ ไฟฟ้า ถนน ถูกตัดขาดหรือเสียหาย

การเตรียมรับมือ

การเกิดดินถล่มนับเป็นภัยพิบัติที่สามารถเตรียมตัว เตรียมตัว และลดความเสียหายจากการเกิดได้ เพราะมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดที่แน่นอน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และกรมทรัพยากรธรณี⁴ ได้มีการกำหนดพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มในทากพื้นที่ทั่วประเทศ ทั้งนี้ ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงสามารถเตรียมรับมือจำนวนเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

ก่อนเกิดดินถล่ม

ต้องศึกษาความเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มของพื้นที่ การวางแผนอพยพผู้พื้นที่ปลอดภัย การซักซ้อมตามแผนการอพยพอย่างสม่ำเสมอ และการจัดเวรยามเฝ้าระวังสถานการณ์ในช่วงวิกฤติอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงจำเป็นต้องติดตามข่าวสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประกาศแจ้งเตือน พร้อมทั้งสังเกตการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว เช่น การสังเกตปริมาณน้ำฝน สีของแหล่งน้ำธรรมชาติที่บวมจนล้นปกติ มีเศษกิ่งไม้หรือต้นไม้พัดพามาที่แหล่งน้ำ ฝนตกหนักติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง และการเพิ่มขึ้นของน้ำในลำคลอง เป็นต้น

ขณะเกิดดินถล่ม

ต้องอพยพออกจากพื้นที่ทันทีเมื่อมีการประกาศเตือนภัย โดยให้ห่างจากพื้นที่ดินถล่มและแหล่งน้ำให้มากที่สุด ห้ามอพยพเคลื่อนย้ายตามแนวการไหลของดินหรือน้ำ เพราะอาจได้รับอันตรายจากการถล่มและพัดพาของน้ำ หากเกิดเหตุขณะขับขี่ให้จอดรถ โทรศัพทขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรอในพื้นที่ปลอดภัยจนสถานการณ์เข้าสู่ปกติ

หลังเกิดดินถล่ม

ห้ามกลับเข้าไปพื้นที่ก่อนได้รับอนุญาต โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีการสำรวจและประกาศเป็นพื้นที่เสี่ยง เพราะอาจได้รับผลกระทบจากการถล่มซ้ำในพื้นที่

นอกจากแนวทางการปฏิบัติทั้ง 3 ช่วงเวลาดังกล่าวแล้ว การเตรียมความพร้อมเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มเป็นส่วนที่มีความสำคัญ และนับเป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เช่น

การสร้างทางเบี่ยงของน้ำจากพื้นที่ชุมชน

การฟื้นฟูระบบนิเวศธรรมชาติ

การปลูกพืชคลุมดิน เช่น หญ้าแฝก ในพื้นที่ที่มีความลาดชันและเสี่ยงต่อการถล่มของดินได้ง่าย

การอบรมให้ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงรับทราบถึงแนวทางการเฝ้าระวังต่อความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น

⁴ พื้นที่เสี่ยงภัยดินถล่มในประเทศไทย อ่านเพิ่มเติมที่ : http://www.dmr.go.th/mafai.php?filename=landslide_hazard